

ДСТУ Б А.1.1-64-95

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

**Система стандартизації і нормування
в будівництві**

**Будівельні матеріали,
бетони та вироби**

**Контроль якості технологічних
процесів і продукції**

Терміни та визначення

Видання офіційне

**Держкоммістобудування України
Київ**

Передмова

1 РОЗРОБЛЕНО

Науково-дослідним інститутом будівельного виробництва Держкоммістобудування України (Шаврін В. І., к.т.н.; Полонська С. О., к.т.н.; Могильний В. С.; к.т.н., Лучко А. Д., к.т.н.; Стародубцева Л. В., Конопко Н. П.)

2 ВНЕСЕНО

Відділом державних нормативів і стандартів Держкоммістобудування України

3 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

Наказом Державного Комітету України у справах містобудування і архітектури № 20 від 02.02.95

4 ВВЕДЕНО ВПЕРШЕ

Зміст

	С.
1 Галузь використання	1
2 Основні положення	2
3 Контроль	3
4 Види контролю	7
Абетковий покажчик українських термінів	11
Абетковий покажчик німецьких термінів	12
Абетковий покажчик англійських термінів	13
Абетковий покажчик французьких термінів	14
Абетковий покажчик російських термінів	15
Додаток А	16

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

**Система стандартизації та нормування
в будівництві**

**Будівельні матеріали, бетони та вироби
Контроль якості технологічних процесів
і продукції**

Терміни та визначення

**Система стандартизации и нормирования
в строительстве**

**Строительные материалы, бетоны и
изделия**

**Контроль качества технологических
процессов и продукции**

Термины и определения

**Standardization and normalization systems
in construction**

Building materials, concretes and products

**Quality control of production processes
and products**

Terms and definitions

Чинний від 1995-07-01

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

1.1 Цей стандарт встановлює терміни та визначення основних понять у галузі контролю якості виробництва будівельних матеріалів, бетонних та залізобетонних виробів.

1.2 Терміни, регламентовані в цьому стандарті, обов'язкові для використання в усіх видах нормативної документації, у дорідковій

та навчально-методичній літературі, що належить до галузі будівельних матеріалів, а також для робіт з стандартизації або при використанні результатів цих робіт, включаючи програмні засоби для комп'ютерних систем.

1.3 Вимоги стандарту чині для використання в роботі підприємств, установ, організацій, що діють на території України, технічних комітетів з стандартизації, науково-технічних та інженерних товариств, міністерств (відомств).

2 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1 Для кожного поняття встановлено один стандартизований термін.

2.2 Подані визначення можна в разі необхідності розвивати шляхом введення до них похідних ознак, які доповнюють значення термінів, що використовуються. Доповнення не можуть порушувати обсяг і зміст понять, визначених у стандарті.

2.3 У стандарті, як довідкові, подані німецькі (de), англійські (en), французькі (fr) та російські (ru) відповідники стандартизованих термінів, а також визначення російською мовою.

2.4 У стандарті наведені абетковий показчик термінів українською мовою та абеткові показчики іншомовних відповідників стандартизованих термінів кожною мовою окремо.

2.5 У довідниковому додатку А подані пояснення до деяких термінів, що позначені зірочкою.

3.5	контрольний зразок *	de en fr ru	Kontrollprobekörper test specimen échantillon témoin контрольный образец
	Одиниця продукції або її частина чи проба, затверджені в установленому порядку, характеристики яких прийняті за основу при виготовленні та контролі такої ж продукції		Единица продукции или ее часть, или проба, утвержденные в установленном порядке, характеристики которых приняты за основу при изготовлении и контроле такой же продукции
3.6	контрольована ознака	de en fr ru	Kontrollzeichen character control caractère à contrôler контролируемый признак
	Характеристика об'єкта, що піддається контролю		Характеристика объекта, подвергаемого контролю
3.7	обсяг контролю	de en fr ru	Quantität der Kontrolle volume of control étendue de contrôle объем контроля
	Кількість об'єктів та сукупність контрольованих характеристик, що встановлюються для проведення контролю		Количество объектов и совокупность контролируемых характеристик, устанавливаемых для проведения контроля
3.8	метод контролю	de en fr ru	Methode der Kontrolle method of control méthode de contrôle метод контроля
	Правила застосування певних принципів та засобів контролю		Правила применения определенных принципов и средств контроля
3.8.1	метод неруйнівного контролю	de en	Methode der bruchlosen Kontrolle method of nondestructive

3.5	контрольний зразок *	de en fr ru	Kontrollprobekörper test specimen échantillon témoin контрольный образец
	Одиниця продукції або її частина чи проба, затверджені в установленому порядку, характеристики яких прийняті за основу при виготовленні та контролі такої ж продукції		Единица продукции или ее часть, или проба, утвержденные в установленном порядке, характеристики которых приняты за основу при изготовлении и контроле такой же продукции
3.6	контрольована ознака	de en fr ru	Kontrollzeichen character control caractère à contrôler контролируемый признак
	Характеристика об'єкта, що піддається контролю		Характеристика объекта, подвергаемого контролю
3.7	обсяг контролю	de en fr ru	Quantität der Kontrolle volume of control étendue de contrôle объем контроля
	Кількість об'єктів та сукупність контрольованих характеристик, що встановлюються для проведення контролю		Количество объектов и совокупность контролируемых характеристик, устанавливаемых для проведения контроля
3.8	метод контролю	de en fr ru	Methode der Kontrolle method of control méthode de contrôle метод контроля
	Правила застосування певних принципів та засобів контролю		Правила применения определенных принципов и средств контроля
3.8.1	метод неруйнівного контролю	de en	Methode der bruchlosen Kontrolle method of nondestructive

			control
		fr	méthode de contrôle non destructif
		ru	метод неразрушающего контроля
	Метод контролю, при якому цілісність об'єкта контролю не порушується		Метод контроля, при котом целостность объекта контроля не нарушается
3.8.2	метод руйнівного контролю	de	Methode der bruchten Kontrolle
		en	method of destructive control
		fr	méthode de contrôle destructif
		ru	метод разрушающего контроля
	Метод контролю, при якому передбачена можливість руйнування об'єкта, що підлягає контролю		Метод контроля, при котом предусмотрена возможность разрушения контролируемого объекта
3.9	об'єкт технічного контролю *	de	Object der bautechnischen Kontrolle
		en	object of technical control
		fr	objet à contrôler
		ru	объект технического контроля
	Продукція, що піддається контролю, процеси її створення, застосування, транспортування, зберігання, технічного обслуговування, ремонту, а також відповідна технічна документація		Подвергаемая контролю продукция, процессы ее создания, применения, транспортирования, хранения, технического обслуживания и ремонта, а также соответствующая техническая документация
3.10	система контролю	de	System der Kontrolle
		en	control system
		fr	système de contrôle
		ru	система контроля

	Сукупність методів, засобів контролю, виконавців, об'єктів контролю, що взаємодіють за правилами, які встановлені відповідною нормативною документацією		Совокупность методов контроля, исполнителей, объектов контроля, взаимодействующих по правилам, установленным соответствующей нормативной документацией
3.10.1	автоматизована система контролю *	de en fr ru	Automatisiertes System der Kontrolle automated control system système de contrôle automatisé автоматизированная система контроля
	Система контролю, яка забезпечує проведення контролю с частковою безпосередньою участю виконавця		Система контроля, обеспечивающая проведение контроля с частичным непосредственным участием исполнителя
3.10.2	автоматична система контролю *	de en fr ru	Automatisches System der Kontrolle automatic control system système de contrôle automatique автоматическая система контроля
	Система контролю, яка забезпечує проведення контролю без безпосередньої участі виконавця		Система контроля, обеспечивающая проведение контроля без непосредственного участия исполнителя
3.11	система відомчого контролю	de en fr ru	System der behördenlichen Kontrolle departmental control system système de contrôle de département система ведомственного контроля

Система контролю, що здійснюється органами міністерства або відомства

Система контролю, здійснювана органами міністерства или відомства

4 ВИДИ КОНТРОЛЮ

4.1	технічний контроль *	de
en
fr
ru	technische Kontrolle
technical control
contrôle technique
технический контроль
	Перевірка відповідностей об'єкта встановленим технічним вимогам		Проверка соответствия объекта установленным техническим требованиям
4.2	безперервний контроль	de
en
fr
ru	kontinuierliche Kontrolle
continuous control
contrôle continu
непрерывный контроль
	Технічний контроль якості продукції, при якому надходження інформації по показниках властивості, які контролюються, відбувається безперервно		Технический контроль качества продукции, при котором поступление информации о контролируемых показателях свойства происходит непрерывно
4.3	вибірковий контроль	de
en
fr
ru	Stichprobe
random inspection
contrôle au choix
выборочный контроль
	Технічний контроль якості продукції, що здійснюється за допомогою декількох, довільно взятих зразків із партії		Технический контроль качества продукции, осуществляемый по нескольким произвольно взятым образцам из партии
4.4	вимірювальний контроль	de
en
fr
ru	Meßkontrolle
measuring control
contrôle par mesures
измерительный контроль

	Технічний контроль якості продукції, що здійснюється із застосуванням засобів вимірювання		Технический контроль качества продукции, осуществляемый с применением средств измерения
4.5	виробничий контроль *	de en fr ru	Produktionskontrolle production control contrôle de fabrication производственный контроль
	Вхідний, операційний та приймальний технічний контроль щодо дотримання геометричних, фізико-технічних і технологічних параметрів і властивостей продукції, які задані проектом і вимагаються нормативними документами		Входной, операционный и приемочный технических контроль соблюдения заданных проектом и требуемых нормативными документами геометрических, физико-технических и технологических параметров и свойств продукции
4.6	візуальний контроль	de en fr ru	visuelle Kontrolle visual inspection contrôle visuel визуальный контроль
	Органолептичний контроль якості продукції, здійснюваний органами зору		Органолептический контроль качества продукции, осуществляемый органами зрения
4.7	вхідний контроль	de en fr ru	Eintrittskontrolle incoming control contrôle à l'entrée входной контроль
	Технічний контроль споживачем якості продукції постачальника		Технический контроль потребителем качества продукции поставщика
4.8	експлуатаційний контроль *	de en fr ru	Betriebskontrolle field inspection contrôle en cours d'utilisation эксплуатационный контроль

	Технічний контроль якості продукції на стадії її експлуатації		Технический контроль качества продукции на стадии ее эксплуатации
4.9	інспекційний контроль	de en fr ru	Inspektionskontrolle inspection control contrôle d'inspection инспекционный контроль
	Технічний контроль якості продукції, який здійснюється спеціально уповноваженими особами з метою перевірки ефективності попередньо виконаного контролю		Технический контроль качества продукции, осуществляемый специально уполномоченными лицами с целью проверки эффективности ранее выполненного контроля
4.10	летучий контроль *	de en fr ru	Zufallskontrolle casual inspection contrôle abéatoire летучий контроль
	Технічний контроль якості продукції, запроваджуваний у випадковий час		Технический контроль качества продукции, проводимый в случайное время
4.11	операційний контроль	de en fr ru	Arbeitsgangkontrolle operation checking contrôle en cours d'opération операционный контроль
	Технічний контроль якості продукції або параметрів процесу під час виконання або після завершення технологічної операції		Технический контроль качества продукции или параметров процесса во время выполнения или после завершения технологической операции
4.12	органолептичний контроль *	de en fr ru	organoleptische Kontrolle organoleptical control contrôle organoleptique органолептический контроль

	Контроль, при якому первинна інформація про якість продукції сприймається органами чуття		Контроль, при котром первичная информация о качестве продукции воспринимается органами чувств
4.13	періодичний контроль	de en fr ru	periodische Kontrolle periodical control contrôle périodique периодический контроль
	Технічний контроль якості продукції, при якому надходження інформації по показниках властивості, які контролюються, відбувається через встановлені інтервали часу		Технический контроль качества продукции, при котором поступление информации о контролируемых показателях свойства происходит через установленные интервалы времени
4.14	приймальний контроль	de an fr ru	Annahmekontrolle acceptance testing contrôle de réception приемочный контроль
	Технічний контроль якості продукції, за висновками якого приймається рішення про її придатність до поставок та (або) використання		Технический контроль качества продукции, по результатам которого принимается решение о ее пригодности к поставкам и (или) использованию
4.15	суцільний контроль	de en fr ru	Totalkontrolle 100% inspection contrôle total сплошной контроль
	Технічний контроль якості кожної одиниці продукції в партії		Технический контроль качества каждой единицы продукции в партии

Абетковий покажчик українських термінів

засіб контролю	3.3
зразок контрольний	3.5
контроль безперервний	4.2
контроль вибірковий	4.3
контроль вимірювальний	4.4
контроль виробничий	4.5
контроль візуальний	4.6
контроль вхідний	4.7
контроль експлуатаційний	4.8
контроль суцільний	4.15
контроль інспекційний	4.9
контроль летучий	4.10
контроль операційний	4.11
контроль органолептичний	4.12
контроль періодичний	4.13
контроль приймальний	4.14
контроль технічний	4.1
контроль якості продукції	3.1
метод контролю	3.8
метод неруйнівного контролю	3.8.1
метод руйнівного контролю	3.8.2
об'єкт технічного контролю	3.9
обсяг контролю	3.7
оцінка якості продукції	3.2
система відомчого контролю	3.11
система контролю	3.10
систем контролю автоматизована	3.10.1
система контролю автоматична	3.10.2

Абетковий покажчик німецьких термінів

Annahmekontrolle	4.14
Arbeitsgangkontrolle	4.11
Automatisches System der Kontrolle	3.10.2
Atomatisiertes System der Kontrolle	3.10.1
Betriebskontrolle	4.8
Eintrittskontrolle	4.7
Zufallskontrolle	4.10
Gütenkontrolle der Produktion	3.1
Inspektionskontrolle	4.9
Kontinuierliche Kontrolle	4.2
Kontrollzeichen	3.6
Kontrollprobekörper	3.5
Kontrollpunkt	3.4
Meßkontrolle	4.4
Methode der bruchlosen Kontrolle	3.8.1
Methode der bruchene Kontrolle	3.8.2
Methode der Kontrolle	3.8
Mittel der Kontrolle	3.3
Objekt der bautechnischen Kontrolle	3.9
Organoleptische Kontrolle	4.12
Periodische Kontrolle	4.13
Produktionskontrolle	4.5
Qualitätsbewertung der Produktion	3.2
Quantität der Kontrolle	3.7
Stichprobe	4.3
System der behörderlichen Kontrolle	3.11
System der Kontrolle	3.10
Technische Kontrolle	4.1
Totalkontrolle	4.15
Visuelle Kontrolle	4.6

Абетковий покажчик англійських термінів

acceptance testing	4.14
automated control system	3.10.1
automatic control system	3.10.2
casual inspection	4.10
sharacter control	3.6
check point	3.4
continuous control	4.2
control system	3.10
departamental control system	3.11
evaluation of product quality	3.2
field inspection	4.8
incoming control	4.7
inspection control	4.9
100% inspection	4.15
means of control	3.3
measuring control	4.4
method of control	3.8
method of destructive control	3.8.2
method of nondestrutive control	3.8.1
object of technical control	3.9
operation chescking	4.11
organoleptical control	4.12
periodical control	4.13
production control	4.5
product quality control	3.1
random inspection	4.3
technical control	4.1
test specimen	3.5
visual inspection	4.6
volume of control	3.7

Абетковий покажчик французьких термінів

caractère à contrôler	3.6
contrôle abéatoire	4.10
contrôle à l'entrée	4.7
contrôle au choix	4.3
contrôle continu	4.2
contrôle de fabrication	4.5
contrôle de la qualité des produits	3.1
contrôle de réception	4.14
contrôle d'inspection	4.9
contrôle en cours d'opération	4.11
contrôle en cours d'utilisation	4.8
contrôle organoleptique	4.12
contrôle par mesures	4.4
contrôle périodique	4.13
contrôle technique	4.1
contrôle total	4.15
contrôle visuel	4.6
échantillon témoin	3.5
étendue de contrôle	3.7
évaluation de la qualité des produits	3.2
méthode de contrôle	3.8
méthode de contrôle destructif	3.8.2
méthode de contrôle non destructif	3.8.1
moyens de contrôle	3.3
objet à contrôler	3.9
point de référence	3.4
système de contrôle	3.10
système de contrôle automatique	3.10.2
système de contrôle automatisé	3.10.1
système de contrôle de département	3.11

Абетковий покажчик російських термінів

контроль визуальный	4.6
контроль входной	4.7
контроль выборочный	4.3
контроль измерительный	4.4
контроль инспекционный	4.9
контроль качества продукции	3.1
контроль летучий	4.10
контроль непрерывный	4.2
контроль операционный	4.11
контроль органолептический	4.12
контроль периодический	4.13
контроль приемочный	4.14
контроль производственный	4.5
контроль сплошной	4.15
контроль технический	4.1
контроль эксплуатационный	4.8
метод контроля	3.8.1
метод неразрушающего контроля	3.8.1
метод разрушающего контроля	3.8.2
образец контрольный	3.5
объекты технического контроля	3.9
объем контроля	3.7
оценка качества продукции	3.2
система ведомственного контроля	3.11
система контроля	3.10
система контроля автоматизированная	3.10.1
система контроля автоматическая	3.10.2
средство контроля	3.3
точка контрольная	3.4

Додаток А
(довідковий)

До терміна "Технічний контроль"

Сутність контролю зводиться до здійснення двох основних операцій:

1. Одержання інформації про фактичний стан будь-якого об'єкта, його ознаки та показники його властивостей. Ця інформація є первинною.
2. Порівняння первинної інформації із задалегідь встановленими вимогами, нормами, критеріями, тобто виявлення відповідності або невідповідності фактичних даних результатів випробувань вимогам очікуваних даних. Інформація про розходження фактичних даних з такими, що вимагаються, є вторинною.

Вторинна інформація використовується для застосування дій на об'єкті, що був підданий контролю. В цьому розумінні всілякий контроль завжди активний. У зв'язку з цим необхідно вказати, що контроль повинен бути також профілактичним, оскільки вторинна інформація використовується для удосконалення розробки, виробництва та експлуатації продукції, для підвищення її якості та ін.

При технічному контролі первинна інформація порівнюється з технічними вимогами, наведеними у нормативній, технічній документації, з ознаками контрольного зразка тощо.

На стадії розробки продукції технічний контроль полягає в перевірці відповідності експериментального зразка технічному завданню та розробленій технічній документації.

На стадії виготовлення технічний контроль охоплює якість, комплектність, пакування, маркування та кількість пред'явленої продукції, хід (стан) виробничих процесів. На стадії експлуатації продукції технічний контроль полягає в перевірці додержання вимог документації на експлуатацію та ремонт.

До терміну "Об'єкт технічного контролю"

Об'єктами технічного контролю є предмети праці (наприклад, продукція основного та допоміжного виробництва у вигляді виро-

бів, матеріалів, технічної документації тощо), засоби праці (наприклад, обладнання підприємств будіндустрії) та технологічні процеси.

До терміна "Контрольна точка"

Контрольна точка об'єкта контролю є частиною (елементом) контрольованого предмета або знаходиться на деякому віддаленні від нього (наприклад, контроль жорсткості залізобетонного елемента по величині).

В контрольній точці звичайно розміщують датчик, початок виводу від електричної схеми до вимірювального приладу тощо.

Контрольною точкою є зафіксоване місце відбору проби речовини.

До терміна "Контрольний зразок"

Контрольний зразок може служити для нормування показників якості. При контролі якості продукції можливо використання дублікатів контрольних зразків. Контрольний зразок продукції слід відрізнити від базового зразка продукції, застосованого при її атестації (встановлення категорії якості).

Приклад.

Контрольний зразок стінової панелі – затверджений у встановленому порядку зразок продукції, призначений для контролю точності відтворення геометричних розмірів, ваги продукції в процесі виробництва.

До термінів "Автоматична система контролю"

"Автоматизована система контролю"

Автоматична система контролю складається із засобів контролю, які виконують всі функції контролерів. В автоматизованій системі контролю засоби контролю виконують лиш частину функцій контролерів.

До терміна "Виробничий контроль"

Виробничий контроль, як правило, охоплює всі допоміжні, підготовчі та технологічні операції.

До терміна "Експлуатаційний контроль"

Об'єктами експлуатаційного контролю можуть бути вироби, що експлуатуються, та параметри процесу експлуатації.

До терміна "Летучий контроль"

Ефективність летучого контролю зумовлена його раптовістю, правила забезпечення якої повинні бути спеціально розроблені. Летучий контроль, здебільшого, виконується безпосередньо на місці виконання робіт тощо.

До терміна "Органолептичний контроль"

Органолептичний контроль базується на сприйнятті органами чуття (зору, слуху, нюху, смаку та відчуття) такої інформації, що не піддається числовому позначенню.

Рішення відносно об'єкта контролю приймається у такому випадку тільки за результатами аналізу відчуттів (наприклад, оцінка кольорових відтінків, пахощів тощо).

Під час органолептичного контролю можливо використання засобів, що дозволяють збільшити здатність органів почуття до сприймання.

УДК 691.3/.5:001.4

Група Ж00

Ключові слова:

контроль, види контролю, технологічні процеси,
продукція

Коректор — А.О.Луковська
Комп'ютерна верстка — В.Б.Чукашкіна
Відповідальний за випуск — В.М.Чеснок
Видавництво "Укрархбудінформ"
252133, Київ-133, бульв. Лесі Українки, 26